

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioannis Ioviani Pontani. De Aspiratione Libri duo. Charon
Dialogus. Antonivs Dialogus. Activs Dialogus. Aegidivs
Dialogus. Asinvs Dialogus. De Sermone Libri Sex. Belli,
Qvod Ferdinandvs Senior ...**

Pontano, Giovanni Giovano

Venetiis, 1519

De dictorum, iocorumq[ue] diuersitate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12960

uestiat habitu, quam Facetudinem uocari diximus, quo de habitu ipse sibi nomen desumat, ut qui sub Cæsare siue eques, siue pedes militarit, miles dictus est Cæsarianus, qui sub Pompeio Pompeianus, aut sub Mario, Syllaue, siue Marianus, siue Syllanus. Habitus enim ipse ipsaq; insignia militem quidem ostendunt, cuius uidelicet sit factionis, in agendo uero actiones ipsæ ciuilem atq; urbanum hominem, Nam & ioculatio, & dictorum familiaris iucundaq; inuicem usurpationes quidem sunt, moresq; et ipsæ nostros determinant, ut a facietis dictis, iocisq; suauioribus dicamur faceti, a scurrilibus scurræ, ab agrestibus agrestes, perinde ut a nimio pecuniæ studio, atq; habendi cupiditate auari, ab usu mediocri, & recto liberales, ab diffiuentia uero, ac dissipatione diffuentes, atq; effusi. Facetorum igitur hominum ea est mediocritas, ut delectû, de quo diximus, cum primus seruent. Seruabunt autem illum, si personæ propriæ, auditorumq; loci item, ac temporis dignitatem retinuerint, ut neque in dicendo, iocandoq; proceres fuerint, petulantes, immodica, intempestiui, osceni, spurci, ampullosi, neq; in audiendo aut detestabuntur iucunde ac concinne dicta, aut aures auertent a lepide atq; urbane pronuntiatis, Vtq; dum mediocritatem assequi ipsam nequeunt, ne rusticentur, ne ue efficiatur insulsi, rancidi, hircosi, quorum etiam dicta culinam oleant.

De dictorum, iocorumq;
diuersitate.

Ipsa autem dicta ac iocata quæ ad relaxationem pertinent (ut generaliter de ijs loquamur) nequaquam uniusmodi quidem sunt, licet ad resollationem curarum spectent ac quietem. Si quidem alia sponte sua, atq; ex tempore profluunt, alia tanquam prouocata, atq; excita extrinsecus in responsionibus sunt posita. ut cum Gn. Pompeius false, aculeateq; (sicuti ante diximus) interrogauit, Vbi gener est tuus Cicero? non minus argute, ac morsiculate ab illo responsum est, Vbi & socer est Pompei tuus. Eiusdem est generis responsum ab homine red ditum uiatore nec agreste, nec illepidum, falsum tamen, Cum enim offenso pede ad lapidem crus fregisset, imploraretq; opem a prætereuntibus, respondissetq; ex illis maior natu quispiam, deus tibi ipse & opem et suppetias ferat, Tû ille subdidit. Nec dei, nec coelitem cuiuspiam è numero auxilium peto, hominis tantum hac prætereuntis peto. Vtriusq; autem generis diuersæ admodum sunt species, quippe cum dicta ipsa alia sub increpationis speciem risum moueant, quale

ueant, quale Plautinum illud, Iste quidem gradus subcretus est cribro pollinario. Itemq; victis cochleam tarditudine, Alia quæ e difficultate peragendæ rei, ac frustratione deliniant auditorem, quale illud, Himbrem in cribrum geras. Aut quæ ex annominatione. ut, Ecquid is homo scitus est? plebscitu non æque est scitum. et, Hic equus non in arcem, uerum in arcem faciet impetum. Paulus Marchesius Neapolitanus, clari nominis Iurisconsultus cum audiret notum sibi hominem, quiq; breui patrimonio omne dissipasset, ad diuortiu ab uxore cõpelli, quod is (ut erat rei ueneræ inhabilis) post aliquot annos matrimonium non consumasset, mirum inquit, cur matrimonium non consumarit, qui patrimonium tam cito consumpserit. Sunt quæ ab probrositate pariant iucunditatem, quale hoc, Noctu in uigiliam quando ibas miles, tum tu ibas simul, conueniebat ne in uagina tuam machera militis? Aut a cauillatione. ut, Cistella hic mihi adulescens. euolauit. In cauea latam oportuit. Aut ab illusionem, ut cum ille dixisset, Vox ad auris aduolauit, tum alter, Næ ego infelix fui, qui non alas interuelli. Volucrum uocem gesto. Interdum ex perplexitate uerborum. ut, Non ex uxore natam uxoris filiam. Alibi ex retorsione maledicti. ut, Ve tibi. hoc testamento seruitus legat tibi. & retorsit maledictum, & testatorum usus est similitudine ac uerbis. et, Eos asinos prædicas uetulos, claudos, quibus subritæ ad foemina iam erant unguæ. ipsos qui tibi subuectabant rure uirgas ulmeas. Nonnunquam ex uerborum nouitate. ut, Quid istæ quæ uesti quotannis nomina inueniunt noua. tunicam rallam, tunicam spissam, linteolum casticum, indusitam, patagiatam, calthulam, aut croculam supparum, aut subminiam ricam, basilicum, aut exoticum cunatile, aut plumatile, cerinum, aut gerrinum, gerræ maximæ. anni quoq; ademptum est nomen. uocant Laconicum. Iucundissima sanè tum effectio nominum, tum in nouatio muliebrum uestimentorum, ex ore præsertim serui subdoli, ac ueteratoris. Aliquando ex cautione. ut, Caue sis cum filia mea copulari hanc, diuertunt mores uirginis longe a lupa, Aut ex contempu, atq; aspernatione. ut, Hæc negat tuam esse matrem. ne suat, si nõ uult, equidem hac inuita tamen ero matris filia.

De locis unde ducuntur dicta, ac facetiæ.

Habent igitur ridicularia, quæq; dicta uocantur, ac Facetiæ locos suos, unde deducantur, quemadmodum & argumenta apud Dialecticos, in quibus ostendendis si aliquantum uersabimur (nam ut omnia colli-